

SZARVASI ÚJSÁG

Hetilap, a társadalom, közgazdaság és irodalom köréből.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt. — kr.
Félévre 3 frt. — kr.
Negyedévre 1 frt. 50 kr.

Egyes szám ára 12 kr.

MEGJELENIK:

hetenként egyszer, vasárnap.

Az előfizetési pénzek, úgy a lap szellemi részét
illető közlemények a szerkesztőhöz Szarvasra
szíjazendők.

A nyílt-térben minden garmondsor díja 25 kr.

HIRDETÉSEK

utányos áron vétetnek fel.

A hirdetések az „Árpád” irodalmi és nyom-
dai intézetbe küldendők.

Budapesten lapunk számára hirdetéseket e-
fogad Jaulusz Gyula Dorottya utca 11. sz. továbbá
A. V. Goldberger, servitátor 3. sz. alatt.

Iskolai és népkönyvtárak.

Hogy népünk mennyire babonás és előítéle-
tes, azt leginkább papjaink, tanítóink, szóval azok
tudnák megmondani, kik velük folytonosan érintkez-
nek. — Megnyugtatónkra constatálhatjuk azonban,
hogy ez népünknek nem valami különleges sajátsága,
jellemzi ez általában mindazon nemzeteket, melyeknél
okoszerü házi és iskolai nevelés által, a népeletnek
ezen tipikus sajátságát ellensúlyozni még nem
sikerült.

A népnél ugyanis, az ítélő tehetséget és általá-
ban az értelmet, a képzelem, a kedély világa határozottan
uralja. Hogy ez így van, lássuk a következőket.

Alig ébredzik a nép egyszerű fiában még az
öntudat. fülét máris valami románcz hangjai ütik
meg. Később az 5—6 éves gyermek, a tollfószítás
vagy babszemelgetés mellett, a népképzelem által
ugyancsak feldiszipített Tündér Ilonáról, a vasorru
bába vagy a népmese nem tudom melyik ismeretes
és jellemző alakjáról hall csodásnál csodásabb dolgo-
kat. Közbe-közbe egy-egy kísérteties történet elbeszél-
lése által is segítenek izgatni a fiu agyát. Jön az is-
kolai idő, a gyerek megtanul olvasni, s édes- vagy
pedig keresztapjától szívesen elfogad vásárfia fejében,
egy-egy Tatár Péter-féle rémmesét és így midőn még
az ész nem is ébredhetett, a gyermek-ifju kedélyét
— e mesék befolyása alatt — ábrándos képzelme a
képtelenségek ködös hazájába ragadja el. Ezen a
kedélyre ható benyomások megrögzítését, assimiláció-
ját elősegítik még a magánosságoknak oly gyakran elő-
forduló órái. Nyáron, az éjszakai kint tanyázás —
melynek ünnepélyes, titokszerü csendje, a gyerek és
ifjokori tündéres és kísérteties mesék által ugyis már
jól praeparált lelkét, — még jobban meghatja; — s

az idegeknek ily feszült állapotában egy futó felhő,
hulló csillag, vagy pedig egy véletlen zöreij képes a
legképtelenebb dolgokat juttatni eszébe, szóval a
gyermek és ifjokori emlékek egy babonás, előítéletes
ferfit nevelnek belőle!

A sokkal zártabb, a külvilággal még kevésbé
érintkező életkörü nőnemnél ezen állapot természetee-
sen még hatványozottabb mértékben nyilvánul!

Pedig e bajokon csakis az iskoláztatás és értelmes
népies olvasmányok segíthetnek. Igen, első sorban az
iskola, még pedig különösen az által, ha a legelter-
jedtebb népmeséket és babonákat taglalja, eredetüket
megmagyarázza, szóval oda vezeti növendékeit, hogy
azok a mese tartalmát, az ész rostáján megtisztítva
tartsák emlékükbén. — Segíthet még az iskola, ha
megkedvelteti az olvasást. Olvasni és olvasni azonban
nem mindegy, mert ha a gyermek megkedvelve az olva-
sást, és csakis a ponyvairodalom és a naptárak ké-
tes értékü termékeivel táplálkozik, nemcsak lerontja
mit az iskola fáradsággal felépített, hanem ezen
selejtés munkák megmételvező hatása alatt, a beteges
képzeltgőség újra felülkerekedik és a fiu újra a ba-
bona téveleg ösvényére jut. És itt tűnik ki a nép
könyvtárak szükségessége.

Eldig kedves olvasóm eljutottunk, az eszméken
id.: s tova ugrálva valahogy, és talán belátja min-
denki közülünk, hogy szükséges volna biz' az a ifju-
sági és népkönyvtár, de hát honnan és hogyan terem-
sünk rá pénzt, ezt süsse ám ki valaki!

Kisértsük meg tehát e problémát együtt oldani
meg; én azt hiszem, legalább is minden nagyobb
helységben lehetne ezt szervezni, és pedig: a) társadal-
mi uton, — b) a tanügyi kormány támogatása mellett.

Az „Ellenőr“ a minap egy vezércikkben szemlét tart az angol társadalmi életen és a francia „salonok“-on, melyekből a nemzeti élet legnevezetesebb mozgalmi indulnak ki és készítettnek elő, kisüti. — ha igaz — azon nagyon elszomorító tény, hogy nincs nekünk a fentebbi értelemben vett magyar társadalmi életünk, s minden mozgalom megindítását, a kormánytól és közegeitől várjuk.

Hivatkozik állítása beigazolásául a nemzeti casinói életre s a főváros különböző, egymástól mereven elválasztott köreire. — Igaz, szomoruan tudjuk, hogy a nemzeti casinó majdnem jockey-klubbá lett és az is igaz lehet, hogy a fővárosi lakosság különböző rétegei még nem consolidálódtak annyira, hogy ott egy egészséges és extensiv társadalmi élet fejlődhetett volna ki; de nálunk a vidéken, hol a forradalom óta városok polgársága, valamint a vidék intelligentiája a legnagyobb részben ugyanazon elemekből áll, a milyen ezelőtt 30 évvel vala: nem vélem az Ell. cikkirójának okoskodásait alkalmazhatni s erős hitem, hogy ha általában volt valaha tevékeny társadalmi életünk, az még most is az, csak alkalmas vezetőkre van szükség. S azért apelláltam az isk. és népkönyvtárak ügyében is első sorban a társadalomra! Lássuk tehát mit tehet az?

Dicséretes szokás, hogy egyesek s intézetek s a protestánsoknál az egyházi felügyelő is, az évi vizsgálatokon jutalmakat osztogat. Ha most az isk. és

népkönyvtárak nagy fontosságát felfogva, az illetők évenként csak 2—3 frtot is áldoznának ezen intézményre, a könyvtár alapja meg lenne vetve, sokat tehetnek ez ügyben a község értelmesebb és tekintélyesebb tagjai, különösen pedig a lelkész és jegyző urak.

Népünnepek-, esküvők-, keresztelések- stb.-nél, ha a lelkész és jegyző urak a népkönyvtárak ügyét oly bagatell-dolognak nem tartanák, mindig összeszedhetnének 1—2 frtot; mi egy évben, csak 10 ily kedvező esetet és csakis 1 frtjával számítva, ehhez pedig a vizsgálati adományokat csak 2 frtival véve: ily szerény calculus mellett is, csak egy év jövedelme 12 forint. Pedig ennyivel már sokat lehet tenni!

De hát a tanító urak mit vétettek; kihagyjuk-e őket teljesen az akcióból? Igen, én határozottan kihagyni vélném, megmondom miért. Megvallom, általános, mereven követendő szabályt felállítani itt bajos, de tájékoztatóul vegyük fel a valószínűleg legtöbb esetet. Előfordulhat ugyan, hogy egy-egy kiválóbb szerencsés személyes tulajdonokkal megáldott tanító maga képes egy ily mozgalmat megindítani és a legszébb eredményeket éri el; de ebből azért a világról sem merném levonni azon szabályt, hogy minden tanító tegyen így.

A nép nagyon conservatív érzületű s így irtózik az újítástól, no meg van biz' abban egy kis roszhiszeműség is, magyarán bizalmatlanság is. Ily körül-

T Á R S A D A L M

1848 Martius 15. emléke.

A martius 15-ikén Kondoroson tartott ünnepélyen felolvasta
Zlinszky István.

I.

Az 1847-ik országgyűlés még a régi alapokon hivatott össze Pozsonyba, t. i. a nemesség által megyénként választott 22. küldöttből állván. A kedélyek europaszerte felváltak már, villanyozva, mint egy ösztönszerűleg érezvén, hogy közeledik az idő, midőn a százados hagyományok alatt megrendülend a föld, s azokat romjai alá temetve, belőlök a népek szabadsága fog felvirágozni. Franciaország adta most is a lökést, ledöntvén a szuronyokon, — de nem a nemzet szeretetén nyugvó trónt, s 1848 febr. 13-án kikiáltá a köztársaságot. S bár még akkor sem a hirt gyorsan vivő táviratok, sem a gyors közlekedés eszközei, a vaspályák nem voltak annyira kifejtve miként ma, még is villámként futotta át e hír Európát, s csakhamar hazánk határát is átlépve, a Pozsonyban üléselő rendek tudomására jutott.

II.

Két óriási szellem küzdött ez időben egymással a pozsonyi országgyűlésen, mindkettő lelkéből óhajtván a magyar nemzet javát: Széchenyi István és Kossuth Lajos.

Széchenyi a békés és lassu haladás embere volt, Kossuth a gyors tetteké; Sz. szinte azt akarta a mit K. csak hogy lassankint akart oda jutni, ahová K. mintegy rohanni

ohajtott. Sz. rettegett a rögtöni erős rázkodtatástól, békésen szp csen en po a em t utn. a ova azonna a ar a nemzetet juttatni még vér — áldozat áran is. Sz. azt mondá egy forradalom tönkre teszi a nemzetet, Kossuth pedig nem hitt a háromszázados ígéreteknek, s inkább akarta, hogy a nemzet pénzt és vért áldozzon, de ezen áldozat után élvezhesse a szabadság áldásait.

A mint a februári francia forradalom híre hiteles források útján a szabadság apostolainak tudomására jutott, azon pillanattól Kossuth lett a helyzet embere. Ösztönszerűleg érezték a nemzet választottjai, hogy ily kedvező alkalom nem egy hamar fog kinálkozni a nemzet ősi jogainak kivására s a századok óta elnyomott jobbagyság felszabadítására. Kossuth néhány nagytehetségű elvtársával, mint gr Batthyányi Lajos, Deák F. Eötvös J. stb, az ügyet előre megbeszélvén a legközelebbi országos ülésben megtette századokra szóló — s százados békóinkat szétzuzó indítványát, hogy; mondja ki a nemzet leplezetlenül, mit kíván, s ezen kívánságait írásba foglalva egy küldöttség által küldje fel Bécsbe, s követelje a felség általi szentesítést. Ugyan ő azonnal elő is terjesztette a nemzet által nagy lelkesedéssel fogadott 12. pontot, melyek bevezetése ekként szólt:

L e g y e n s z a b a d s á g e g y e n l ő s é g é s t e s t v é r i s é g !

A küldöttség azonnal meg lett választva és István főherczeg Nádor vezérlete alatt csakhamar Bécsben volt, hol

mények között tehát, ha csak a tanító nem valami feltétlen respectusú lumen falujában, fellépne a népkönyvtár eszméjével, s a jelenlévőket adakozásra hívna fel, — 10 agyafúrt paraszt közül 9 bizonyosan, mint a tanító privát érdekét magyarázgatná a dolgot, a mi alig lenne az intézmény javára. Legyen a tanító mindenesetre értelmi szerzője a dolognak, egész lelkéből segítse azokat, kik activ dolgoznak, s ily vállvetett munka folytán a népkönyvtár ügye bizonyára fölvirul.

A tanügyi kormányt is szóba hoztuk ezen ügynél, lássuk mit várhatunk tehát onnan?

Könnyen kivihető feladata lenne egy szakférfiakból álló — de ijtusági iratok szerkesztésével tényleg nem foglalkozó könyvbíró bizottság kiküldése, mely bizottság az ezen könyvtárak számára alkalmas művek jegyzékét összeállítaná, mely aztán időről időre, az illető tanhatóságok útján, a községek és tanítókkal közöltetnék. Ez azért volna szükséges, mert van eset, hogy egyes iskolák bírnak e czélra 1—2 frtnyi alappal, de mert a tanító sem úttörést nem kapott, hogy mily könyveket volna legjobb beszerezni, sem pedig árjegyzékkel nem bír s így vagy használatlanul hever a pénz, vagy pedig a mi még rosszabb, esetlegesen teljesen hasznavehetlen munkaként adatik ki.

Ugyancsak szép feladata lenne a tanügyi kormánynak, ha pályadíjak kiützése által, az irodalom ezen ágát nagyobb virágzásra segítené.

a német nép már szinte mozgásban s jogait erélyesen követelő helyzetben volt, s a magyar küldöttséget addig soha nem tapasztalt lelkesedéssel fogadta. Látszólag szívesen lettek ők az udvarnal is fogadva, mert maga a hirneves mindenható miniszter Metternich is meg volt rémulve a mindenfelül ébre ő közszellem ily erős nyilatkozványain.

Hagyjuk a küldöttséget Bécsben a megszeppent császár és király V-ik Ferdinándnál s csak annyit említsünk meg röviden, hogy az udvar rémuléban a magyar nemzet minden kívánságát teljesíteni ígéré.

III.

Ez alatt Kossuth arról is gondoskodott, hogy hazánk fővárosában Budapesten is meginduljon a mozgalom, ez által is nyomast gyakorlandó a netalán vonakodni akaró udvari camarillára; e czélból a Pozsonyban volt ifjabb nemzedéket rögtön azon czélból indította Bpestre hogy ott az egyetemi ifjúságot maga mellé véve, a Bécsben előtrjesztett pontokat ott mint a nemzet kívánságát proklamálja. — Én jelen voltam ezen következeéseiben nagyszerű jeleneten, s bár alig tudtuk mi apróbb diákok felfogni, mi történik itt, mégis úgy ragadt reánk a lelkesedés, hogy pár óra alatt élet halálra késznek éreztük magunkat, de nemcsak mi, hanem a nyelvünket is alig értő de jó hazafias érzelmű polgarság is.

Elmondom röviden a dolgok aznapi lefolyását, mert hiszem, hogy többen vannak itt, a kik vagy keveset vagy éppen semmit sem tudnak a nevezetes nap marc. 15-ike eseményéről. A Pozsonyból lerandult ifjúság, többnyire fiatal irodók, jurátusok, nemzeti zászló lobogtatása és „eljen a sza-

Ha a tanügyi kormány, de különösen és kiválólag társadalmunk megteszi köteleességét, nem lesz a népkönyvtárak utáni vágyunk hiu ábránd, s így, de csakis így, csakhamar szétfoszlanék a babonák, s előítéletek ama sötét éje, melyben a nép nagy többsége tévelyeg ma is, a társadalmi haladás roppant hátrányára.

Csarnok

Az anyag halhatatlansága.

(Vége)

A szénsav ugyanazon légnemű test, mely pincéinkben a must forrásánál képződik, s melyből légkörünknek egy százaléknyi tartalma kellemetlen érzelmeket s kábulást okoz, nagyobb mennyiségben pedig a halált is képes előidézni. — Már most ha egy ember naponta három font és hat lat, vagyis ötszáz negyven megszely — az állatok közül pedig például a ló tizennyolcz font és öt lat, vagy 3069 megszely szénsavval fertőzteti meg a légkört; s ha tekintetbe vesszük ama nagy mennyiséget, mely ez ártalmas légnemből a folytonos tüzelések-, a korhadó állati és növényi hullákból, s a vulkánokból fejlődik, azt következtethetjük, hogy légkörünknek már rég élvezhetienné kellendett válnia; s ez csakugyan be is következne, ha a nagyszerű természet nem gondoskodott volna oly testekről, melyeknek ugyanezen szénsav a legfontosabb tápanyaguk legyen. Ilyenek a növények, melyek a légkör szénsavának rovasára fejlődnek a kicsi magból a rengeteg erdővé, amidőn a szénsav szerény tartalmát a sejtek és ezek beltartalmának képzésére fordítják, míg a vele egyesü-

badság" kiáltozása között először is az orvosi egyetemhez vonult s itt a kiözönlő egyetemi hallgatók előtt elmondák úgy az európai, mint a pozsonyi eseményeket, s őket csatlakozásra szólíták fel. Természetesen a tüzvéri s már némileg előkészített ifjúság a legnagyobb lelkesedéssel csatlakozott s élni halni az ifju szabadság ügyeiért ígérkezett, Ismét a már tekintélyessé szaporodott tömeg a jogi egyetemhez vonult s ott ismételve lett a felszólítás, mely hasonló módon lett felkarolva. Most már a Landerer a Heckenast nyomdaja elé huzódtunk az akkor „Hatvani“ később „szabadsaitónak“ nevezett utcába, s itt a vezetők felszólították a nyomda tulajdonosokat, hogy a magyar nemzet 12. pontba foglalt kívánságát kinyomassák. A tulajdonosok gátolva az akkor még szigorú cenzurái szabályok által, még erre nem vállalkozhattak, de készen nyilatkoztak az előszaknak engedni s nyomdájukat s annak személyzetét a forradalmárok rendelkezésére bocsájtani, — természetesen ők már előre értesítve s megnyerve lettek a szabadság ügyének.

Rögtön megkezdték a nyomtatást és a kész leveket a most már ezrekre szaporodott s lelkesült tömeg között szétosztották s a jelesebb szónokok mint Jokai, Vasvári Pál, Irányi Dániel és többen a néphez beszédet tartottak s az eseményekről felvilágosították. A lelkesedés leirhatlan lett, s az összegyűlt tömeg azonnal kész leendett a gyűlölt kétfejű sasokat leverni, melyekből egy óriási kópédány éppen a nyomdával átellenben legyeskedett a főposta épületen, — de a vezetők erről okosan lebeszéltek és a lelkesült tömeget lecsillapítva mérsékletre és minden kihágástól tartózkodásra intették. Itt lett az is elhatározva, hogy d. u. a muzeum terén nepgyűlés leend s ott fogják a további teendőket megbeszélni. Va-

lésben volt éleny nagy részét visszaadják a légkörnek. — Azon dárabka cukor, melylyel t. olvasóm kávéját édesíti, egyik oron mint szénsav és vízgőz szerepelt e nagy légburokban, s ki tudná megmondani: gerle volt-e vagy csalogány, férfi vagy nő, rózsza vagy tövisbokr, melyből e szénsav fejlődött?

Miből lett a gyöngyvirág és az árva ibolya? — hol vevé a rózsza illatát és színét? — minő anyagból nyéré a tölgy óriás terméjét? — mi adott ízt és zamatot gyümölcseinknek? — miként jött a mérgek mérge csontáros gyümölcseinkbe? s miből képződtek a mi izmaink, s képződnek még ma is, melyek már holnap nem tartalmazzák mindazon alkatrészeket melyek még ma testünk élet működéseit támogaták? — Kérdezzük meg a fenn elősorolt szénsav képzőket, s nevezetesen az állati korhadó s rothadó hullákat, melyek a szénsavon kívül a növényekre nézve egy másik, szintén ily nélkülözhetlen tápanyagot fejlesztenek, u. m. k ö n l e g e t (ammoniak); s vögre kérdezzük meg a szellőt, hogy merre viszi a légnemeket.

Hogy e mellett az állat- és növény- világ nagy kellékei még a föld kérgének szilárd alkrészei, u. m. a ham-, szik-, mész-, élegetes sók, s vas stb. és a víz, mely e sokat feloldja: fölöslegesen említenem.

Ami tehát az ember élteben és holtá után kiválik, az táplálja a növényt; a növény a lég egy részét szilárd alkatrészeivé alakítja át, s az állatnak nyújt tápanyagot; a ragadozó állatok növényekből élnek, hogy ők magok is a halál áldozata lévén, új életforrást nyissanak a növényvilág számára.

És ezeknél fogva a rendszerben, hol minden anyag vonz és kölcsönösen vonzódik, misem veszhet el. Az anyag mennyisége mindenkor ugyanaz marad, s tulajdonai sem változnak, mert a növények és állatok a külvilágból vett testeket szétbontják ugyan, vagy anyagból új összeállításokat teremtenek, de az elemek ezekben is ugyanazok, mint amazokban. A mai vegytan hatvankét ily elemet számít. Ezekből áll földünk kérge.

s nevezetesebb része képezi a rajta élő és tenyésző állatok és növények összegét.

Most pedig vessünk egy pillantást testünk azon alkatrészeire, mely a földtől nyéré anyagát. — E célra kandallóinkra hívom föl olvasóm figyelmét, hol vígan pattog a tűz s barátságos melegével feledtetni velünk a zordon évszak egyik legnagyobb kelemetlenségét — a hideget.

Mint már emlilem, a növények legnagyobb részben alkatrészeit a levegőből nyerik, s hogy tenyésztésükben a föld fémesei is telemes részt vesznek; ha már most a lát elégetjük, mi történik ezen elemekkel? Azok, melyek a légből származtak, nagyrészt ismét visszaszálnak a légkörbe, a melyek pedig a földből jutottak a növény sejtjeibe, az elégetés után, m i n t h a m u maradnak a földön.

Ha mi elégünk, vagyis ott künn a sírkertben elkorhadunk, testünk légből vett alkrészei szintén visszaszálnak a légből s csak a csontjaink, izmaink és vérünkben létező szilárd sók maradnak a földben, hol legföljebb csak a férgek és a sírhalmokon tenyésző gaznak tesznek hasznos szolgálatot. holott ha közvetlenül átvitelének az élet folyamába, vagyis ha temetőinket szokásaink ellénere időnként változtatnók: az öszszes emberiség érezné jótékony befolyását ama sok termékeny földnek, melyben e csontok porladanak. — Az ily sírkertből lett szántóföld — korunk egyik legjeles tanárának állítása szerint, — sokkal nagyobb tiszteletet ébresztene az utódokban halottjaik iránt, mint bármely magas siremlék.

Azért értékes, drága por volt az, melyet őseink hamvedrekbe zárva ástak el sírjaikba, mert a hamu azon anyagot tartalmazá, melynek segítségével a növények embereket és állatokat teremtenek a légből.

Nincs tehát okunk rettegni a haláltól, mert valamint testünk elemei, ezekkel óta léteznek, s egykor tana valami kőbor heduin általában működének, vagy valamely virágot

lóban ritka forradalom kezdődött ily szelíden, mert a katonaság, -- szerencsére olaszok voltak akkor Pesten köztünk volt s velünk éljenzett, szerencsére a camarilla hívei, a főtisztek, nem kaphatván még utasítást, nem tudták mi a teendőjük, s ezért nyugodtan nézték at általuk csak játéknak tartott nemzeti lelkesedést, s miként később nyilvánossá lett, úgy nyilatkozott az öreg katonai parancsnok b. Lederer, hogy olyan forradalomtól nincs mit félni, ahol paruplival van a nép felfegyverkezve, mert tudni kell, hogy azon napon folytonosan csepergett és szitált az eső, s a polgarok parupli alól hallgatták a lelkesítő szónoklatokat, s parupli alul zugtára a trónt megreszkettető éljeneket! Ez volt bevezetése azon nagy és többször véres napoknak, melyek a „magyar szabadságharc“ név alatt mindnyajunk előtt ismeretesek.

Délután 3 órakor sok ezer lelkesült hazafi jelenlétében megtartott az első népgyűlés a nemzeti muzeum terén, s legelső ténye is egy nemes és humánus határozatban nyilvánult, t. i. hogy a szabad eszmék egyik derék bajnoka, Tancsics Mihálynak, ki szabadelvű irataiért több évi várfogsagra lett ítélve, börtönéből azonnali szabadon bocsajtatása követeltesék a várparancsnoktól. Óriási lelkesedés közt lett az indítvány elfogadva, s Pestmegye akkori nagy nevű alispánja, Nyári Pál vezetése alatt egy tekintélyes köldöttség indítatott a budai várba, azon utasítással, hogyha a nemzet határozásának a várparancsnok nem engedelmeskedik, a nemzet kész erőszakhoz is nyulni, de egy lelkes fiát tovább ártatlanul szenvedni nem engedi. A köldöttség eljárván megbízatásában s arról rögtön jelentést téve elhatározatott, hogy miután a parancsnok a szabadon bocsajtatásba beleegyezett, rögtön teljesítessék a kiszabadítás s az ezerekből álló tömeg sietett át

Budára s felnyitá a szabadság mártyrjának penészes börtönét, hogy meggyengült szemével láthassa a szabadság hajnalának felderültét, melyert egész életén at küzdött s annyit szenvedett. Midőn Tancsics meghallá börtönében az „éljen a szabadság, egyenlőség testvériség“ óriási riadatot, azt hívé, álmodik, vagy ez az agyának játszi szüleményei e mennyei hangok. S midőn börtönének ajtai feltárultak, csak barátainak karjai által támogatva birt kilép s reszkető hangon köszönetet és hálát rebegni. Az előrendelt bérkocsiból kifogta a lelkesült nép a lovakat, s boldog volt ki huzhatta vagy betolhatta azt, s így vitték a megtört mártírt váczí utczai lakására, hol neje ajultan rogyott karjaiba. . . .

IV.

Szabadjon most már a 12 pont néhányairól röviden szólanom, és pedig kezdhessem a ielszónál:

L e g y e n s z a b a d s á g e g y e n l ő s é g é s t e s t v é r i s é g !

Nem lehetett rossz néven venni a háromszáz év óta elnyomott nemzetűi, hogy nem tudta mit kell azalatt értenie, s számosan a szabadság helyett „szabadosságot“ értettek és ezen irányban jártak el, azt gondolva, hogy szabadság van, tehát most már minden szabad, holott a szabadság értelme az volt, hogy l e g y ü n k s z a b a d o k a z o s z t r á k r a b s á g a l ó l; legyen a nemzet önmagának ura, s ne más állam vagy nemzet szolgálja; legyen önrendelkezési joga saját pénze és vére felett! Az egyenlőséget pedig akként értelmezték, hogy most már mindannyian jók és gonoszok, szegények es gazdagok egyformák vagyunk, holott ez képtelenség volt és képtelenség lesz mindenha; ezen egyenlőséget érteni kell a törvény előtt: egyenlőségre, t. i. a tör-

illatoztatának: úgy vissza is kerülnek azok ismét az élet folyamának medrébe, mert mind az élet, mind a halál nem egyéb, mint az anyagvándorlásának halhatlansága.

Azonban nehogy félreértésekre adjak alkalmat, végül meg kell említenem, hogy az itt elősoroltak a lelki életre legkevésbé sem vonatkoznak. Ez értekezésemben egyedül csak az anyagiság öröklétének beh bizonyítása volt czélom; — ettől pedig a megváltás által nyert örök élet fogalma oly annyira különböző, hogy azt e helyen még csak fölemlítenem sem szabad.

F. E.

H I R E K.

— (†. Lonovics Ferencz.) A szarvasi rom. kath. egyháznak mély gyásza van. Szeretve tisztelt plébánosa, Lonovics Ferencz, nincs többé. A halál végre is győzedelmeskedett az évek óta tartó kínos tusában, s a férfiú, ki akár mint bölcs lelkipásztor, akár mint a társasélet tevékeny tényezője általánosan tisztelt alak volt: immár az örök nyugalom karjai közt pihen. Lehetetlen, hogy a sirnál, mely hamvait fedi, emlékezetünkben föl nem tűnnék az ő nyájas, szeretetreméltó alakja, még azokból a boldog időkől, midőn a társaséletnek egyik éltetője volt; hogy vissza ne emlékezzünk ama 30 éves jubilaumra, melyen, ezelőtt öt évvel, oly tiszta szívvvel ünnepeztett az ő áldásos szarvasi lelkészisége, s melyen ősz fűrtjei alól ez élet üdesége csillogott még. S ime.

vény előtt úr vagy szegény, nemes és pór egyforma igazságszolgálatásban részesül s ott rang és születés nem teendőkülönbséget, — míg a martiusi törvények előtt a nemes ember csak akkor jelent meg, ha akart, lakása pedig sérthetetlen menedékhely volt sőt nem nemes által be sem is pöröltethetett. Végre a testvériségnek az volt értelme, hogy az országban lakó minden nemzetiséget u. m. oláhot, ráczot, horvátot, németet és tótót a magyar egyenlően testvéreül fogad és tekint, és megosztja velök testvéreileg mindazon jogokat, melyek a szabadság által a nemzetre káromalnak.

Az 1-ső pont szól a „szabad sajtóról.“ Tudniok kell önöknek, hogy 48 előtt az előleges censura volt érvényben vagyis ha valaki egy könyvet, vagy csak egy hírlapi cikket is közé akart tenni, azt előbb kéziratban kellett benyújtani a kormány által e czélra szigoruan összeválogatott censoroknak vagy magyarul „vizsgálóknak“, ezek azután a műveket átolvasván, minden olyan részt vagy szót irgalmatlanul kitéríttek, ami a kormány tetteit lett volna hivatva megbírálni, vagy a nemzetet felvilágosítani, oktatni akarta. A szabad sajtóról alkotott törvénynek első szakasza azonban így szól: „Mindent szabad kinyomatni, ámde az író vagy kiadó minden szóért felelősséggel tartozik.“ A szabad sajtó tehát valódi áldás; ámde ha az is szabadossá valik ép' úgy átokká is lehet, mert a kevésbé tanult embereket, kik a dolog mélyére nem láthatnak, könnyen tévutra vezetí, s ezáltal azok nyugalmat felzavarja. Nem kell tehát t. hallgatóim mindent vakon elhinni, amit különösen a lapok közrebocsátanak, mert ott minden párt a saját előnyét tartván szem előtt, sok olyat is közrebocsátanak, ami csak a fellengős, vagy roszakaratu író és part személyes érdekeit képviseli és

alig pár év múlva már örök nyugvóhelyére tért, s ma már csak az emlékezet tünteti elénk tisztos alakját. Temetésén, mely f. hó 24-én d. u. 5 órakor ment végbe, a közrészvét imponáns mérvben nyilvánult. A halotti szertartást Schiffner Ede endrődi plébános, czimzetes prépost végezte, a szomszédos községek lelkészeinek segédlete mellett. A halottas ház udvara csak csekély részét volt képes befogadni a nagyszámu közönségnek, mely az utcát s a templom körüli sétányt teljesen ellepte, s melynek nagy része a temetőbe is kikísérte a drága hamvakat. A gyászestéről kiadott jelentés így szól:

„Az endrődi esperesi kerület papsága és az illető rokonok szomorodott szívvvel jelentik, szeretve tisztelt paptársuk., illetőleg rokonuk, Lonovics Ferencz kiérdemült esperes, szentszéki ülnök és szarvasi plébánosnak folyó hó 23-án reggeli 4 1/2 órakor élete 70-ik, áldozarsága 42-ik évében a halotti szentségek felvétele után szélhűdés következtében történt gyászos elhunytát. A megboldogultnak hült telemei márczius 24-én délutáni 5 órakor fognak az örök nyugalomnak átadatni, az engesztelő szentmise pedig ugyanazon napon reggeli 10 órakor fog az egek urának bemutatni. Kelt Szarvason 1882, márczius 23-án. Az örök vllágosság fényeskedjék neki!“

— (Dr Szabó Gyula) biányakerületi ev. superintendens úr, a kebelbeli egyházak lelkeséhez nagyérdékű körlevelet intézett azon támadások tárgyában, melyek újabbantéztettek az itt - ott felmerült, állítólag panszlavisztikus törekvések ellen. A körlevél részletesen fejtegeti a magyar hazafiság, ismérveit, miket megfigyelésül és követésül ajánl a kebelbeli lelkészek és tanítók figyelmébe, Mindez igen dicséretre méltó dolog, s hisszük is, hogy kellő eredményre

sokszor annyira van az igazságtól mint — hogy magyarosan szóljak: Makó Jeruzsálemtől!

A 2-ik és 3-ik pontok szinte a legfontosabbak, t. i. a felelős parlamenti kormány és évenkénti országgyűlés Pesten. — Azelőtt az országgyűlés Pozsonyban tartatott leginkább azért, mert az ország határán feküdvén, Bécshez közel esett, s oda a megnyitásra a felség is lerándult, — de másrészt s legfőképp azért, mert az ország szívéből távol esvén, könnyebben lehetett a szabadság után sovárgó kedélyeket féken tartani, s a netalán kitörni akaró mozgalmat uralni. Ámde miként fentebb is mondtam, azelőtt nem volt népképviselési, hanem rendi alkotmányunk; nem volt független felelős miniszteriumunk Budapesten, hanem volt Bécsben székelő cancelláriánk, mely rendesen a legpeccsovicsabb, magánál a császárnál is császáriabb férfiakból állított össze, kik nem az ország javát, hanem az úralkodó és mindenható osztrák minisztere akaratát tekintvén irányadónak, többnyire a nemzet java s annak jogos kívánatai ellen do'gozott, s ezért senki által felelősségre nem vonathatott. 48 előtt csak a néhány ezer nemes birt választási joggal, míg most a parlamenti kormány s az általános szabadság mellett milliókra megy a választók száma, s így válaszottaik által közvetve befolynak az ország legfontosabb ügyeinek kezelésébe.

Fontos pont volt az urbér eltörlése, vagyis a századok óta jobbagységben élő millióknak oly módóni szabadda tétele, hogy az eddig bizonyos szolgálmányokért birt földet mindenki tulajdoni joggal bírhatta. Itt nem hallgathatom el, hogy ezen nagylelkű ténnyt a nemesség önkénynt, saját jóakaratóból tette, amiért is a nemzet halájára tette magát ér-

vezető, kivált ha minél több magyar-iskola állítása által adat-
nék kellő nyomaték e főpásztori kijelentéseknek; mert nem
elég elismerni és hangsúlyozni azt, hogy az ország diplomati-
kus és hozza tehetjük kultur - nyelve a magyar - nyelv, ha
ennek az iskolai oktatás téren való gyakorlati keresztülvitele
elégé elő nem mozdítottik. Hogy pedig, e részben igen sok a
kivánni való: legközelebbi példa reá városunk, hol egyetlen-
egy ev. magyariskola hódol a fentebb említett superindendensi
elveknek.

— (Halálózás.) Mihálfi Gusztáv végzett theologus,
egy időben főthi levita, hosszas sorvasztó betegség után f.
hó 23-án városunkban jobblétre szenderült. Béke porain!

— (A Körös) mellett levő. úgynevezett zugok, az idén
a legnagyobb reményekre jogosítják tulajdonosaikat. Van is
nagy sürgés-forgás mindenfelé a veteményezés körül, s ha a
Körös továbbra is megbecsüli magát: lesz krumpli, dinnye
tök, quantum satis!

— (Nagy mennyiségű) nádszállítmány érkezett a
körösön városunkba, jeléül annak, hogy népünk még mindig
előnyt ad e tűzveszélyes házfedő anyagnak egyéb anyagok
felett. A nádat, mint hallók, Móricz Pál országgyűlési képviselő
ur sárréti nádasaiból szállítják városunkba.

— (A kondoros) olvasókör által rendezett mart.
15-iki ünnepély igen sikerülten folyt le. Az egész intelligencia
úrnők, mint férfiak, továbbá a polgárság teljes számban
és sokan a népből jelentek meg a községi iskolában, hol a
hymnus eléneklése után Zlinszky István tartott emlék-
beszédet, azután szavaltak Bukovinszy M. Dlhányi Béla és Haláti
Soma. Az ünnepélyt 70. teritékü bankett követte Reguly
György úr szállója tágas termében, hol zeneszó mellett
sokáig együtt volt a társaság, s lelkes telköszöntők tartattak
Kossuth Lajosra, a hazára stb. Örömmel jelezzük, miszerint a kis
község a hazafias mozzanatokban folytonosan élénken vesz részt

demessé, mert lemondott akkor egyedüli jövedelem-forrásá-
ról csak azért, hogy ember- és nonfitársai jobblétét előmoz-
dítsa, s így épen nincs igazolva a pór nép hagyományos
ellenszenve az úri rend iránt, mert jobblétét, szabadságát
egyedül ezen rendnek köszönheti.

A hatodik pont a közös teher viselést mondja ki. Tud-
nunk kell, hogy a 48-iki nagy napok előtt az ország összes
adóját a köznép. jobbágy, zsellér és polgár fizette, mert a
nemesség adómentes volt. A nemesség jobbjai, s ezek között
első sorban ismét Kossuth, Széchényi és Deák már rég küz-
dtek a közös teher viselés elve mellett, hogy így az or-
szág terhei megoszolván, a szegényebb népről a terhet
részben levegye; de másrészt hogy szaporodván a bevéte-
lek, az ország fevirágztatására többet lehessen fordítani.

A többi pontokat nem tartom itt szükségesnek felső-
polni, mert bár mind a nemzet üdvére lettek alkotva, de
sokkal általánosabbak, hogy sem rövid emlékbeszédem kere-
tébe beillenének.

V.

Hogy mit köszönhet tehát a nemzet az 1848-iki tör-
vényeknek, úgy hiszem nem szükséges hosszasan fejtegetnem,
mert a fentebbiek elég érthetően meg magyarázzák azt, t. i.
szabad lett a föld, szabad lett a nép, s ezt
az alkotmány sancjaiba bevette a nemzet, holott abból az
előtt teljesen ki volt zárva. — Szabad lett a sajtó, mely
addig lánczokban nyögött. Önmagunk határozunk sorsunk
felett az országgyűlésre választott népképviselőink által;
szóval kezünkbe van adva saját sorsunk intézése; nem füg-
günk többé az osztrák urak kezétől, s ha jó gazdálkodunk

— (A Habsburg) háznak 1882. december 27-én
tehát f. é. -- decz. 27-én 600 éve, itélték oda a német biro-
dalmi hercegek akarataból Ausztriát, mint megüresedett
hübert. E nap megünneplése végett az osztrák történelmi tár-
saságok Bécsben egyesültek és bizottságot küldtek ki a prog-
ramm kidolgozására.

— (A Petőfi-társaság) Debreczenben. Szan^a
Tamás, a Petőfi-társasága titkára. levelet kapott Debreczenből,
melyben arról értesítik, hogy a meghívás elfogadása ott nagy
örömet okozott. A vendéglátás ünnepeiségeinek rendezésére
rögtön két bizottság alakult. egy a polgárokból s egy a tanu-
lőkből, s elfognak követni mindent, hogy a pestiek, -- kik
közt ott lesz Jókai M^r is, -- jól érezzék magokat.

— (A szent István) királyunknak emelendő szobor
ügyében megindult mozgalom figyelemmel kísérésére Fejérme-
gye közönsége, Pauer János megyei püspök elnöklété alatt
Cziraky János gr., Zichy Jenő gr., Sárközi Antal biz. tagok
és a megye alispánjából álló küldöttséget oly felhívással bi-
zott meg, hogy a majdan megalakulandó országos bizottság-
gal érintkezésbe lépven, oda hassanak, hogy a tervezett szo-
bor a történelmi nagy alak tenségéhez illő módon létesítessék.

— (A megyei közbátorság) állása a mult
hóban a következő volt: a személybiztonság a mult hó folya-
mán egy esetben sem zavartatott meg; a vagyonbiztonság
ellen azonban 30 bűncselekmény követetett el, melyből 20
eset kiderített, 10 pedig nyomozás alatt maradt. A régibb
keletü kiderített lopási esetek száma 18-ra ment. Az elköve-
tett bűnesetek jelentékeny része sertéstolvajlások és élelmi szer-
tárak feltörése volt.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: Sipos Soma

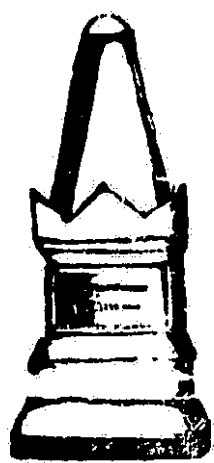
magunk vesszük hasznát, ha rosszul, magunk siratjuk meg!

Nem lehet addig bezárnom kissé hosszúra nyult s
bizonytalantató felolvasásomat, míg meg nem emlékszem
azon nagy emberről, ki főszó tényező volt mind abban, amit
kivivnunk sikerült, s e nagyszellem, — a magyar törtéje e
bizonytalant egyik legnagyobb alakja, magyarország akkori ve-
zer szelleme, most pedig a 80 év és kimondhatlan lelki
szenvedések által megtört — de el nem törpített száműzött
Kossuth Lajos, kit az isten sokáig éltesse!!

Ünnepeljük meg tehát e nevezetes napot t. hallgatóim
mindaddig, míg e hazát magyar lakja; s adja isten, hogy
utódaink is lelkesedni tudjanak még századok múlva is e
nagy nap emlékére; s vegyenek önk és a hazában lakó
minden nemzetiség példát a 48-49-ben vitézül harczolt azon
honvédekről, kik csak érzelmeik által voltak magyarok, mert
nyelvünket alig vagy épen nem beszélték; legyünk testvé-
rek, — de ne egymásra agyarkodó testvérek, bármily-nyel-
ven beszéljünk is, mert hiszen mindannyian az édes, a vér
és pénzáldozatok árán századokon át együtt védett hazának
vagyunk gyermekei, s atok fekszik az oly gyermekén, aki az
édes anya ellen bűnös kezét felemelni meri. Szeressük a
hazát mindannyian, mert igazat mondott a nagy költő, mi-
dön ezen szavakat írta:

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely,
Áldjon vagy verjen sors keze,
Itt élned, halnd okell! . . .

Értesítés.

Van szerencsém - nagy'rd mü közönség becses tudomására hozni,

miszerint a b.-csabai raktáramban levő

Sirkövek elárusitáival Szarvas
és vidékére nézve **ELEFANT PÁL** szarvasi kereskedő urat biztam meg, ki azokat gyári áron fogja elárusítani.

Megjegyzem itt, hogy ugy minőség, mint ár tekintetében üzletem kiállja a versenyt bármely más czéggel.

A t. közönség becses pártfogását kéri

Rozenbaum J.

Hirdetés.

Alólirott tisztelettel tudatja a nagy érdemű közönséggel, hogy

rőfös posztó és divatáru kereskedésében

férfi, női és gyermek lábbeli raktárt, a legválasztékosabban rendezett be.

Ugy nemkülönben ugyanott a tavaszi és nyári idényre a legkülönfélébb kelmék és szövetek kaphatók a legjutányosabb áron, és a legújabb divat szerint; u. m. a legválasztékosabb cachemir,- finom szörkelmék, félselyem kelmék, fekete ternó és lisztetek, továbbá mailandi Noblesse s fail selyem kelmék;

fehérneműk és mindenfajú vászonkészlet.

Ripsz s posztó garnitúrák, gobelinek bútor behúzásra; szóval minden e szakmába vágó cikkek.

Egyszersmind szives tudomásra hozza, hogy **üzletében férfi ruhák is készülnek** a legújabb divat szerint, jutányos áron s a legkedvezőbb feltételek mellett.

Kivánatra minden, e szakmába vágó megrendelés a legrövidebb idő alatt teljesítettik.

A n. g. c. pártolását kéri.

Szarvason 1882 mártius 24.

Menczer Mór.

kereskedő.

Férfi ruhák rendelésre készíttetnek.

Férfi, női és gyermek lábbeli raktár.

**A legolcsóbb, legterjedelmesebb legdiszesebb magyar hetilap,
Egészen ingyenes regénymelléklettel.**

Külön „DIVATLAP” éolskü „GAZDASÁGI és HÁZTARTÁSI” lap!

Gyönyörű jutalomképek. Megjelenik **tízezer** példányban.

Előfizetési felhívás

KÉPES CSALÁDI LAPOK

szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilapra.

Megjelen minden vasárnap

A „Képes Családi Lapok” 1882, április 1-én a NEGYEDIK évfolyamnak ujnegyedébe lép. Ez alkalomból felhívjuk az olvasó közönség figyelmét e közkedveltségben álló szépirodalmi képes lapra. A „Képes Családi Lapok” hetenkint HÁROM IVNYI tartalommal, legdiszesebb kiállításban, csinos szines borítékban jelen meg. — Minden száma sok művészi kivitelű képet hoz. — A főlapban közöl elbeszéléseket, költeményeket, rajzokat, **egy kitűnő eredeti regényt**, életképeket, stb. Minden számhoz egy ivnyi külön regény melléklet könyvalakban. — Havonkint a „NÓVILÁG” cz. divat- és „GAZDASÁGI és HÁZTARTÁSI” lapot is hoz ingyenes mellékletképen. — A borítékon sok érdekes, mindenfajú talányt közöl. Kérdések, Feleletek, Ajánlatok stb. cz. rovatok állnak a közönség rendelkezésére. — Minden negyedévben gyönyörű szines műmelléklet egészen ingyen.

Már ez évfolyam 6-ik számához

S z. P r i e l l e C o r n é l i a

és a 24-ik számához

FELEKINÉ-MUNKACSY FLÓRA

jeles művésznők színnyomatú díszes arczképeit adtuk előfizetőinknek egészen ingyen. Mutatványszámot kívánatra bárkinek bérmentve küld a kiadóhivatal.

ELŐFIZETÉSI ÁR : Egész évre 6 frt. Félévre 3 frt. Negye rével nfrt 50 kr.

Mehner Vilmos kiadóhivatala, Budapest, papnövelde-utca 8-ik szám.

Hirdetmény.

Mlgos Gr. Wenckheim Frigyúr es békési uradalmához tartozó földvári pusztán folyó évi apr. hó 17-én d. e. 9 órakor tartandó nyilvános árverés n 1 db 3 éves és 7 db 2 éves, tenyésztésre alkalmas magyar faj bika fog eladatni.

Kigyós 1882 Martius 11.

Wagner János
urad. felügyelő.